

SLOVENSKI GOSPODAR

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Redna vsak četrtek in velja s poštnim vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 6 K, pol leta 3 K in za četrt leta 1-50 K. Naročnina za Nemčijo 8 K, za druge tujevostne države 6 K. ...

Amerika pred odločitvijo.

Predsednik Wilson se je izpočetka nameraval opreti na nepristranske države. Ker pa te nimajo smisla niti ne čutijo potrebe, da bi bile Wilsonu za oporo pri njegovem nastopanju zoper Nemčijo, se mora predsednik Zedinjenih držav edino opreti na ljudstvo, ki mu je z novo izvolitvijo za predsednika skazalo svoje zaupanje.

V Zedinjenih državah je ljudstvo edini vir vse moči in vseh pravic. Svojo vlast izvršuje ljudstvo po kongresu. Kongres (zbor) obsega spodnjo zbornico (zbornico zastopnikov) in zgornjo zbornico (senat). Kongres se zbere vsako leto vsaj enkrat in sicer navadno prvi ponedeljek v decembru. Z vsako novo izvoljeno spodnjo zbornico se začneja novi kongres, ki traja dve leti in se vedno začneja s 4. marcem, ker se je prvi kongres Zedinjenih držav sestel 4. marca 1789. Tako bo tudi letos dne 4. marca se začel novi kongres, ker so, kakor znano, lani bile volitve v zbornico ljudskih zastopnikov.

Odločitev za mir ali za vojno med Zedinjenimi državami in Nemčijo ima torej v svojih rokah kongres. Iz lastne moči predsednik niti ne more napovedati vojske, to oblast ima samo kongres, kateri jo lahko poveri predsedniku. In res je Wilson takoj na drugi dan novega kongresa, namreč za dan 5. marca, sklical zgornjo zbornico (senat) k izredni seji. Ta seja bo, kakor se sedaj sodi, edločilna za nadaljni razvoj spora med Ameriko in Nemčijo. Pred nekaj dnevi Wilson v senatu ni imel sreče. Senatova glavna komisija namreč ni dovolila, da bi se senatu predložil postaven predlog, s katerim bi predsednik dobil pooblastilo, da sme ameriške bojne sile na suhem in na morju uporabiti za varstvo pogodb in narodnih pravic. Če torej hoče Wil-

son imeti to dovoljenje, ga mora dobiti od kongresa in zate je sklical senat k seji.

Kako se bo odločil senat, se vsled različnih poročil, ki prihajajo iz Amerike in si dostikrat naravnost nasprotujejo, ne da presoditi. Toliko se pa sme trditi, da Wilson, ki je bil na novo izvoljen v vojni dobi in med agitacijo za in proti vojni, razpolaga z zaupanjem ljudstva, ki mu ga ne bo krutila ne zgornja ne spodnja zbornica. Dozdaj so bili Amerikanci zadovoljni z velikanskim dobičkom, ki ga jim prinaša trgovina z vojskujočimi se četverosporazumovi državami. Kot hladno računajoči trgovci se bodo, predno se odločijo za vojsko, vprašali: Ali nam bi vojska prinesla več dobička, kot pa dosedanja trgovina? In če jim bo račun dokazal, da jim bodo bojne ladje pripravile večji dobiček, kot pa trgovske, se bodo odločili za orožje.

Odločitev bo torej odvisna od tega, kaj so Angleži, ki se smatrajo za poklicane delitelje zemlje in preustrojitelje politične zemljepisne karte, Amerikancem obljubili. Geslo: Amerika Amerikanecem, že davno ne zadestuje več. Kakor so severni Amerikanci l. 1898 z osvojitvijo nekdanj španskih Filipinskih otokov dokazali, so njihove novodobne želje precej podobne angleškemu pohlepu po tuji zemlji. V poštev pa tudi pride velika občutljivost Amerike, če se s potopljenimi ladjami potopi tudi nekaj dragocenelega ameriškega človeškega življenja. Četudi Nemčija skrbno pazi na to, da se, kolikor mogoče, reši vsak Amerikanec, ki je na kakšni od P-čolna zadeti ladji, vendar se to ne da vedno izvršiti. In res se je, kakor se poroča, na ladjah že potopilo nekaj Amerikancev.

Vse to in še mnogokaj drugega se bo jemalo v poštev, ko bo novi kongres odločeval o vojni ali o miru.

Kako bo spomladi.

Eno najvažnejših gospodarskih vprašanj za bodočnost je, kako se bo letes opravilo delo na polju in v vinogradih. Primanjkovalo bo delavskih moči in vprežne živine. Posebno hučo bo v hribovitih krajih. Ljudje že sedaj pravijo, da bo pri sedanjih razmerah nemo-goče tako skrbno in do cela obdelovati polja, kakor bi to bilo želeti; mnogo njiv bo moralo ostati neobdelanih in nepognojenih. Če pa ne bodo polja obdelana, pride oskrba prebivalstva s potrebnimi živili v veliko nevarnost. Slovenski kmetje, viničarji in drugi stanovi na deželi bodo gotovo storili vse, da po možnosti obdelajo in obsejejo vso za to pripravno zemljo. O tem ni nobenega dvoma. Posebno veliko vlogo igra sedaj pri obdelovanju polja marljivost vrlih žen in deklet. Na njih sloni danes rešitev velikega vprašanja: „Ali bomo imeli v bodoče dovolj kruha?“

Vlada pa naj z vsemi sredstvi, ki so ji na razpolago, takoj pride poljedelstvu na pomoč. Naj se ne izdajejo samo stroge in ostre odredbe o rekviriranju, naj se ne zapoveduje kmetu to in ono, ampak naj se mu res tudi dajo sredstva, da bo mogel obdelovati svoja polja.

Domačim črnovojnikom se naj za spomladanska dela dovoli za delj časa dopust. Lansko leto so se kmetje-črnovojniki pritoževali, da se jih je uvrščalo v vojaške delavske oddelke, kateri so šli delat na graščinska posestva in posestva meščanov, na njihovem lastnem gruntu pa se je morala mučiti sama žena z otroci.

LISTEK.

Vojni spomini.

[Majster Zvonil Golob.]

(Dalje.)

Jaz pa nisem bušil po koncu. Pri svoji duši sem se zaklel, da ne bom vstal, če mi pridejo sa mi kozaki oči iztikat.

Moštvo je odšlo v temno noč, a jaz sem nemotemo drotal in spal do že prav toplo svitlega dne.

Prilezel sem iz svinjaka, si na prostem odrgnil zamrle ude, napejal ušesa in razgledoval na okrog. Od nikoder ni prasnil kak strel, prav nebe-nega Rusa še ni bilo videti v selu. Naši vojaki so v potoku zadovoljno zvizgajoč napajali konje. Kar vesel sem bil, da si po nepotrebnem nočnem alarmu nisem kratil spanja.

Konja sem vlekel za uzdo, na široko zdehajoč in roke v žepu, sem ubiral lenih korakov po vasi.

Pri bajti na sredini sela se je umival dobro znani obraz prijatelja in vojnega kurata pri 47. pešpolku, Škofiča.

Onega dne, ko sem se sestel z njim, se mi ni nič mudilo k svojemu polku. Do večera mi je dan

pri polni skledi in prijateljskem kramljanju hitro minil. V večernem mraku sem se zopet domislil, da če tudi pri dobrem prijatelju, sem vendar le tujec, ki se ga trpi, kateremu se postreže nekaj ur, a nato ideš z Bogom!

Pri tem domisleku mi je postalo tesno okrog srca in oziral sem se naokrog, kot bi zvezde štel pri belem dnevu.

Ne daleč od vasi, na desno, na gričku sem u-gledal v zemljo zapičen drog s cesarsko zastavico, in črno barvano številko 56. Ti križ božji! To je številka naše brigade! Ti gosdodje, ki jih oznanja zastavica s številko, znajo gotovo za moj regiment. Poslovil sem se od tovariša in hitel na vrh do številke 56.

Tu sem na nepopisno radost zagledal stotnika, adjutanta našega polka.

Najrajši bi ga bil ne le krog vratu, ampak okrog kolen objl. Po tolikem strahu, po blodnjah in vprašanjih sem vendar enkrat pogodil pot do vojnega doma, do regimenta.

Hrupno, trenutno neverjetno gledajoč, so me pozdravili tovariši, ko so me zagledali v svoji sredini. Vsi so me že nekaj dni ohžalovali kot gotovo vjetega ali ubitega.

Ono noč smo si dolgo pripovedovali doživljaje, nič nisko spali, ker smo se v gosti tmini nastopili pohod v drugo, največjo bitko, pri Grodeku.

Marsikaj nenavadnega, čudnega in težko ver-jetnega sem doživel za dveletnega bivanja na boj-nem polju, a regiment sem samo v začetku izgubil prvič in zadnjič.

V.

Hlače.

Poznega novemberskega večera leta 1914 smo se umaknili pred Rusi v vas Kikenmöze na Mad-zarskem.

Precej imovito selo, ki mu gospoduje razkošno urejeno gradisce, last baronov Mikeš.

Sovražni topovi so gromeli naokrog po hribih. Mi smo se željni in potrebni miru porazlezi po vaskih staniščih. Polkovnemu štabu in še neka-terim drugim častnikom od polka je bil odkazan grad v prenočišče.

Že pozno v temi sem prestopil grajski prag namenjen v krog rajajočih tovarišev.

Pri vhodu me je čakal oskrbnik Abrahamove-ga pokolenja in mi hvalisal v nakup marsikaj iz grajske kleti in shramb.

Kmalu sva se pobotala za ponujeno, ker je ži-du tiščala godba topov popustljivost v srce in tudi v roke.

Odšel sem mu denar za prodana jedila in pi-jačo.

Aron Kupferberg mi je potrdil izplačano svoto z lastnoročnim, tresočim se podpisom.

Nadalje se naj vprežne živine ne rekvirira, ker bo sicer radi pomanjkanja take živine izključeno, da bi se mogle vse njive zorati. Vojaška poveljstva pa naj dajo za spomladanska dela tudi dovolj vojaških konj na razpolago, in sicer če mogoče, vsem kmetiskim občinam vsaj nekaj konj. Nujno potrebno tudi je, da politične oblasti takoj ustavijo rekviriranje sena in slame, ker sicer ne bo za težka spomladanska dela na polju ostalo ne betvice sena in slame.

Treba bo tudi z večjo resnostjo poskrbeti za raznovrstna semena. Krompirja se je v mnogih občinah toliko rekviriralo, da ga bodo mnogi kmetje imeli polovico manj za saditi, kakor druga leta. Od te strani preti toraj velika nevarnost. Kaj bo, ako bo letošnje leto še manj krompirja kot lansko leto? Tudi jarega semenskega žita zelo primanjkuje. Letos bi kazalo sejati mnogo jare pšenice in ječmena ter ovsa. A za seme je pri nas na Štajerskem tako slabo preskrbljeno, da menda v nobeni deželi ne tako. Na Kranjskem je Kmetijska družba poskrbela za dovolj jare semenske pšenice in žlahtnega ječmena. Isto čitamo tudi o drugih deželah. In pri nas? Ne maramo ničesar očitati, ne političnim oblastvom, ne deželni odboru, ne Kmetijski družbi, ne okrajnim zastopnikom, samo to opominjamo: Dajte kmetu dovolj semena!

Glede orodja in strojev je tudi zelo slaba. Kovači in kolarji so večinoma vpoklicani; pljugi, brane in drugo orodje leži nepopravljeno v shrambah. Stroji so zarjaveli in tudi nepopravljeni. Občine ali pa kmetijske poštarnice naj takoj vložijo prošnje na vojaško poveljstvo, da se kmetijski obrtniki, posebno kovači in kolarji, vsaj začasno oprostito črnovojniške službe. Kako se bo moglo polja skrbno obdelovati, ako so pljugi, brane, vozovi in drugo kmetijsko orodje pokvarjeno, deloma popolno nerabno!

Naj se toraj vsestransko gre sedaj kmetu na roko. Ako bo kmet zmagal delo na polju in nam pridelal dovolj živil, bomo zmagali tudi na bojnih frontah.

Našega slovenskega kmeta ni treba z odloki priganjati k delu. Naše slovensko kmet-

sko ljudstvo se zaveda velike naloge, katera mu je izročena s pridelovanjem žita in drugih živil. Upamo, da bodo oblasti to upoštevale ter bodo težnje in zahteve našega kmetijskega ljudstva pospeševale z vsemi sredstvi in pomočki, ki so jim na razpolago.

Hvalevredna preosnova.

V Avstriji imamo za dobo vojske razne odbore, svete in druge zastope, kateri imajo skrb za razdelitev živil, nakup raznega blaga, sodelujejo pri rekviriranju, določajo cene, delijo podpore itd. Taki odbori so v vsakem mestu, v vsakem večjem kraju, pri vsaki sodnji, okrajnem glavarstvu, deželni vladi in drugod. V teh odborih je navadno polovico uradnikov ter polovico trgovcev in tovarnarjev, mesarjev in takih ljudi. Navadno pa ni v teh odborih kmeta ali zastopnika delavcev, viničarjev in drugih nižjih stanov.

Ti odbori tudi razdeljujejo živila za posamezne kraje in občine. Vsled nepoznanja podrobnosti in posebnih razmer se dogaja, da je marsikatera kmetijska občina glede razdelitve moke, kave, sladkora, petroleja in drugih enakih potrebščin prikrajšana.

Glavarstva in njim prideljeni svetovalci (sveti) določajo, koliko mora posamezna občina oddati sena, slame, krompirja in enakih pridelkov. Glede sena se računa po načinu, kakor se računa na Češkem, namreč po tem, koliko sena zraste na enem hektarju na Češkem. Ta ključ pa za naše kraje ni prikladen, ker naše hribovite senožeči se nikakor ne dajo primerjati travnikom v rodovitni Češki. Vse drugače bi bilo, ako bi se za svet vprašali domačini in stanovski strokovnjaki. Tako bi se prihranilo mnogo nepotrebnih pisarij, pa tudi mnogo nepotrebnih potov in prošenj.

Enako je glede določanja cen kmetiskim in industrijskim pridelkom in izdelkom. Kmetiskim pridelkom so po odborih, ki določajo cene, odmerjene primeroma nizke cene. Za krompir se je n. pr. nastavila v primeri s cenami industrijskih pridelkov nizka cena (9 K). Ni ga menda kmetijskega pridelka, za katerega ne bi bile določene najvišje cene. Kaj pa železo, cement, podplati, usnje, platno, sukno, preja? Za vse te in še mnoge druge industrijske izdelke ni ne najvišjih cen in ne

ne, da bi si ogledal slike pradedov posestnika tega tako bogato opremljenega poslopja.

Stopal sem motrečega pogleda iz sobe v sobo. Povsod je bilo vse odprto, vse ponujeno na izbiro, da bi ne padlo v sovražno pest.

Oči so mi prezirljivo obletavale srebrnino in se bolj užitno pasle na umetniških in starodavnih slikah.

Malo previsoko sem metal pogled po stenah. Noge so se mi zapletle v nekaj sukneni mehkega in telebnil sem prav po celi dolgosti po sobi.

Stoječ zopet na nogah, sem vendar pobral za mot, katerega sem na dolgost in sirino razpukšal kot — hlače . . .

Da, hlače so bile, še skoraj nove, jahalne hlače, rumenkaste barve, svilnate mehkega sukna, in ob kolenih obšite z istobarvnim usnjem.

Roke so mi rastno vstrepetnile, oči so se mi istočasno pobesile na lastne hlače, ki so bile vsled bojne rabe že vse pokablane ter na nevarnih mestih zaplankane z različnimi krpami.

Prvič v življenju me je tedaj uščipnil pohlep po tujem blagu. Ozrl sem se naokrog, bil sem sam v sobani.

Trenutno sem tičal v novih hlačah, ki so se mi podajale in vlivale po životu, kakor da sem jih naročil iz Pariza.

Lastne zašepchane cunje sem pognal v kot in si še prav bahavo ogledal novost v zrcalu. V lepših, tako natanko prijetno umerjenih hlačah se še dosedaj nisem gibal. Okrašene so bile te hlače ob kolenih na vsako stran s tremi, res umetniško sladko izrezljanimi gumbčki.

odborov, ki bi jih določali. Zato pa je docela upravičena zahteva, da se za vse blago, ki se prodaja, bodisi kmetijsko ali industrijsko, določijo najvišje cene in sicer tako, da go'ovi krogi ne bodo vtilkali na račun ljudstva v žep 50, 100 in še več odstotkov dobička. Zategadelj bi tudi bilo primereno, da se v odbore, ki določajo cene, naj imenuje vsaj toliko kmetiskih članov, da bo ljudski glas tudi prisel do veljave.

Koliko kmetov in delavcev pa je v odborih ali komisijah, ki določajo podpore družinam vpoklicanih in ki določajo razne dajatve? Zato pa je tolike pritožbe glede odmere podpor in dajatev. Zahteva in želja kmetijskega in delavskega prebivalstva torej je: V te komisije in odbore se naj pokliče tudi zastopniki kmetijskega in delavskega stanu.

V drugih državah so merodajni činitelji pri vladi te želje upoštevali. V seji pruske gosposke zbornice je n. pr. načelnik nemškega »Vojnega urada« generalni poročnik Gröner o priliki razprave o novih »Vojnogospodarskih uradih« rekel med drugim tole: Kot glavni pogoj uspešnega delovanja uradov se mora uveljaviti zahteva, da mora imeti strokovnjak v njih glavni vpliv. Tako so prišli na čelo vojno uradnih mest vsepovsod samo praktični kmetovalci, pa tudi deželni svetovalec (načelnikom pruskih političnih uradov) so bili prideljeni kot njih namestniki pri vojnogospodarskih uradih.

Cenjeni naročniki! Opozarjamo Vas, da prav natančno preberete naslednje vrste: 1. Pošljite naročnino za leto 1917 naprej, da se Vam list ne bo ustavil. Pri zdajni grozni draginji pošiljamo list samo tistim, ki si ga bodo plačali naprej. Kdor naročnine za leto 1917 ne obnovi takoj, lista od meseca marca naprej ne bo več dobil. Porabite torej položnice, ki jih imate, in pošljite takoj denar. Zopet pa prosimo, da vsak napiše na položnico, ali je star ali nov naročnik. 2. Mnogokrat nam pišejo vojaki, da so jim domači naročili »Gospodarja«, pa ga ne dobivajo. A potem se pa pokaže, da so domači sicer obljubili naročiti list za svojega vojaka, pa obljube niso držali. Starši, bratje, sestre in prijatelji! Ako Vas vojak prosi, da mu naročite »Slov. Gospodarja«, potem storite to takoj, da Vaš vojak na fronti ne bo zastoj pričakoval toliko priljubljenega lista. 3. Ako si je kdo naročil list, pa ga vsled kake pomoče ne dobiva, naj takoj reklamira ter nam naznani, kdaj je poslušen denar, da tukaj ložje najdemo dotični znesek. 4. Nekateri so že lansko leto plačali list za celo leto 1917, ali vsaj za več mesecev letošnjega leta. To se jim bo za letos tudi zaračunilo za primerno dobo. N. pr. če je kdo lani poslal na račun letošnjega leta 2 K, ima list za letos plačan do 1. majnika in ne do 1. julija; kdor je lani poslal za letošnje leto 4 K, ima list plačan do konca avgusta in ne do konca decembra itd. 5. »Slovenski Gospodar« stane: za celo leto 6 K, za pol leta 3 K, za četrt leta 1.50 K. Za vojake pa velja za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za četrt leta 1 K.

Naše žrtve za domovino.

Od Sv. Marka niže Ptuj se nam piše: Župni urad pri Sv. Marjeti je dobil od vojnega kurata 57. infanterijske divizije, vojna pošta št. dopisnico z dne 29. jan. 1917, v kateri kurat č. g. Tabach naznanja sledeče: »Prosim obvestite sorodnike, da je črnovojniak-infanterist 87. pešpolka Jurij Rozman, rojen v Sedencih (?), okraj Ptuj, rojen l. 1887, pristojen k Sv. Marjeti, dne 13. januarja 1917 spreviden s sv. zakramenti umrl. Pokopan je na vojaškem pokopališču v Trnovem, okraj Gorica.« Ker pri Sv. Marjeti niso našli Rozmanovih sorodnikov, je to obvestilo romalo k Veliki Nedelji, k Sv. Lenartu in k Sv. Marku, a nikjer se ni našlo koga, ki bi poznal umrlega vojaka. Dotično uradno obvestilo je sedaj pri župaem uradu pri Sv. Marku niže Ptuj.

Žalostno poročilo je dobila dne 5. januarja Marija Kramberger iz Zavrha pri Sv. Rupertu v Slov. gor., da je na tirolskih hribovih žrtvoval svoje življenje pod sneznimi plazovi njen mož Anton Kramberger. Bil je že dvajset mesec v zmiraj na tirolskem bojišču in je bil vedno srečen. Padli junak je bil dober krščanski in slovenski mož.

One noč smo v blesteči dvorani se dolge posvetovali in jadikovali nad vojno usodo, ki nam poganja že skozi mesece mogočnega nasprotnika tik pod pete.

Nočil sem vesele volje v spalni sobi samega barona Mikeša, ki je služil tačas kot huzarski nadporočnik.

To vam je bila postelj, oblečena v rumenkasto svilo in vsa poskropljena z vcnjem.

Stene baronskega ležišča so krasile razkošne podobe poganskih bogov in boginj.

Pri pogledu na to vonjajočo svilo in na neka-ko uspavalno rajajoče bogove po stenah sem se počutil jaz, razcapano povajljani vojak berača, ki se mu je ponudila za jedno noč kraljevska postelj.

Zavit v svilnate pernice, sem spaval ono noč prav slabo. Ušivi golazni, dedščini večmesečne vojne se je v perju utrpla kri preveč ugrela in me je nestropljivo trpinčila s piki in vgrizi.

Še le proti jutru so se sokrvniki v toliko umirili, da sem zatisnil oči za nekaj ur.

Ko sem se oblekel in enkrat po dolgem času pošteno umil, je razdeljeval kljukonosni oskrbnik med odhajajoče častnike razne spominke. Podarjal jim je baronske palčice s srebrnimi ročaji, orožje in tem slično robotijo.

Prestrašeni Aron je trosil darežljivost, ker je že bil na pobegu pred Rusi, ki bodo gotovo pose-tili grad.

Tovariši so se poslavljali zadovoljnih obrazov, jaz pa sem nadziral nakladanje kupljenih jestvin. Naloženi vozovi se oddrdrali.

Nekaj me je še nagnalo nazaj v grajske sobe.